

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE TARİH BİLİNCİ OLUŞTURMADA DİZGELİ ÖĞRETİMİN ETKİLİLİĞİ*

EFFECTIVENESS OF SYSTEMATIC INSTRUCTION ON THE ACHIEVEMENT OF HISTORY CONSCIOUSNESS IN SOCIAL SCIENCES COURSE

Burcu SEZGİNSOY** , Buket AKKOYUNLU***

ÖZET: Bu çalışmada tarih bilinci oluşturmada dizgeli öğretimin etkililiğine bakılmıştır. Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel araştırma modeli çerçevesinde yürütülen çalışmada dizgeli öğretimin erişime ve kalıcılığa etkisi incelenmiştir. İlköğretim 4. sınıflardan oluşturulan iki grup üzerinde yürütülen çalışmada, kontrol grubunda, uygulamada olan öğretim programı, deney grubunda ise dizgeli öğretim işe koşulmuştur. Veriler bilgi testi ile toplanmıştır. Hazırlanan test deney ve kontrol gruplarına uygulamadan önce ön test, uygulama sonunda son test ve uygulamadan 8 hafta sonra da kalıcılık testi olarak verilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, deney grubunun bilgi, kavrama düzeyi ve toplam erişim ortalaması ile kontrol grubunun bilgi, kavrama düzeyi ve toplam erişim ortalaması arasında ve deney grubunun toplam kalıcılık puanları ile kontrol grubunun toplam kalıcılık puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunurken, deney grubunun sosyal bilgiler dersi uygulama düzeyi erişim ortalaması ile kontrol grubunun uygulama düzeyi erişim ortalaması arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Anahtar Sözcükler: Dizgeli Öğretim, Sosyal Bilgiler, Tarih Bilinci

ABSTRACT: In this study, effect of systematic instruction on achievement of history consciousness was investigated. Research was conducted in the framework of pretest – posttest control group experimental design model and effect of systematic instruction on achievement and retention was searched. During the research which was carried out on two different groups with students of grade 4, in the experimental group, systematic instruction was implemented, while available social studies curriculum was implemented in the control group. Data were collected through achievement test. The test was conducted to study groups as pretest and posttest and after 8 week from pre and post test, retention test was applied to experimental group. The main results obtained from the study have been clarified that a significant difference was found between the experimental group and the control group at the level of knowledge, comprehension and total achievement mean scores in favor of the experimental group. A significant difference was also found between the experimental group and the control group at the total retention mean scores in favor of the experimental group. However, There was no significant difference between the experimental group and the control group at the level of application achievement mean scores.

Keywords: Systematic Instruction, Social Studies, History Consciousness

1. GİRİŞ

Geçmişini yorumlamak ve geleceği biçimlendirmek tarih bilincine sahip olmakla mümkündür. Tarih bilinci, insanın geçmişi yorumlamasında, geleceği kurmasında ve ona yön vermesinde rol oynamaktadır. Tarih bilincinin oluşturulmasında insanın tarihi nasıl şekillendirdiği önem taşır. Tarihi, kendi değerleri, amaçları ve eylemleriyle kurduğunun bilincine varan insan, geleceği de kendi idealleri ve beklentileri yönünde aynı bilinçle belirlemek ister (Özlem, 1999). Bu bağlamda, bireye tarih bilinci kazandırmaya kişinin kendisinden yola çıkarak başlanması uygun olur. Çünkü bireyin ailesi içinde doğmasıyla nasıl aile tarihi başlıyor ise, toplumda aynı şekilde kendi tarihini oluşturur. Bu noktadan hareketle tarih bilincinin oluşturulmasında bireyin ailesinin, çevresinin ve yaşadığı kültürün etkili olduğunu söylemek mümkündür. İnsan kültürle öylesine iç içedir ki, insandan söz edilen her yerde kültürden, kültürden söz edilen yerlerde de insandan söz edilmektedir. Tarih bilincinin kazandırılmasında tarihin toplumdan ayrı olmadığı göz önünde bulundurularak, öğrencinin edineceği bilginin kendi geçmişi olduğu kültürel özelliklerden yola çıkılarak verilmesi etkili olabilir.

Bireylerde ulusal tarih bilincinin oluşturulmasında dil, din, kültür ve kültürel öğelerin bilinmesi, korunması ve gelecek nesillere aktarılması gerekir. Bu değerleri bilen çocuklar ulusunun yaşam öyküsünü anlamlandırabilir; diğer uluslarla olan benzerliklerini, farklılıklarını, neleri başarıp

* Bu çalışma Burcu SEZGİNSOY' un doktora tezinin bir bölümünden alınmıştır.

** Araş. Gör., Balıkesir Üniversitesi-Necatibey Eğitim Fakültesi-sezginsoy@balikesir.edu.tr

*** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi-Eğitim Fakültesi-buket@hacettepe.edu.tr

neleri başaramadıklarını gerçekçi ölçütlere göre değerlendirip, diğer uluslar arasındaki yerlerini kendileri tayin edebilirler. Bugünü doğru şekilde analiz edebilen bireyler ise geleceği değerlendirebilme ve büyük işler yapma gücü ve imkanına kavuşabilir (Emiroğlu, 2010). Tarih bilinci oluşturabilmek tarih öğretiminin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesiyle mümkündür. Tarih bilincinin oluşturulmasında öğrencileri aktif olarak tarih öğretiminin içine katmak gerekir. Öğrenciye uygun çalışma çevresini hazırlayabilmek, nedenleri ve niçinleri ile öğrencinin geçmişi kendi analizleri doğrultusunda görmesini sağlamak tarih öğretiminde önem taşımaktadır (Ayaz, 2009: 8). Tarih öğretiminin soyut bir anlayışla öğretilmesi, öğrencilerin yaşadıkları dönemden çok uzak zaman dilimleriyle ilgili konularda soyut bir şekilde bilgilendirilmeleri onları ilgisiz kılabılır. Bu bağlamda etkili tarih öğretimi gerçekleştirilebilmek için tarihin somut ve görsel malzemelere dayalı olarak gerçekleştirilmesi düşünülebilir. Bunun yanı sıra gerçek yaşamdaki problemlerle öğrencileri yüz yüze getirerek, onların kendilerine sunulan olaydaki durumları tahlil etmeleri esasına dayanan örnek olay etkinlikleri tarih öğretiminde kullanılabilir bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih derslerinde öğrencilerin yaparak-yaşayarak öğrenebilecekleri bir diğer etkinlik ise dramadır. Müzeler ile tarihi mekanların kullanımına ise tarih öğretiminde yer verilmelidir. Öğrencilere zaman bilinci kazandırmada ve geçmişle günümüzü karşılaştırabilmelerini sağlamada sözlü tarih etkinliklerinden yararlanılabilir (Demircioğlu, 2007). Çocuklarda tarih bilincinin oluşmasında okullarda aldıkları tarih eğitiminin önemi yadsınmaz. Tarih bilincine sahip çocukların daha iyi bir toplumun oluşumuna katkı sağlayacakları düşünülmektedir. Hayatımızda önemli yeri olan tarih biliminin öğretilmesi önem taşıyan bir süreçtir. Konunun işleniş şekli, uygulanan öğretim yöntem ve teknikleri öğrencilerde tarih bilincinin oluşmasını ve çocukların derse olan ilgilerini etkilemektedir (Tekeli, 1998). Özellikle tarih kavramı ve tarih içerikli konular çoğu zaman ezberci dayalı bir şekilde öğretilmektedir. Ezberci eğitim öğrenciyi kısıtlamakta, bazen sınav esnasında etkisini gösterirken çoğu zaman öğrenmede kalıcılık sağlanamamaktadır. Örneğin “tarihin tanımı” ilköğretim sınıflarında verilmişken çoğu yetişkin bu tanımı yapmakta, anlamını özümseyip yorumlamakta zorluk çekmektedir. Tarihin tanımı sadece geçmişte yer alan olaylar ve olgular yığını olarak düşünülmemeli, aynı zamanda öğrenciye tarih bilinci kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bu sayede bireyler günümüz olaylarını daha iyi analiz edebilir, geleceğe yönelik güçlü kestirimlerde bulunabilir. Geçmişte yapılan hatalardan ders alabilmek geleceğe güvenle bakılabilmesi açısından önem taşır. Öğrencilerde tarih bilinci oluşturmada önemli olan derslerden biri de Sosyal Bilgiler dersidir. Bu çalışmada Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerde tarih bilinci oluşturmada dizgeli öğretim yaklaşımının etkili olabileceği düşünülmüştür. Dizgeli öğretim sistematik şekilde tarihi konuları öğrenciye kazandırabilir ve kazanımların akılda kalıcılığı bu şekilde daha etkili gerçekleşebilir. Tarih bilincinin oluşturulmasında rol oynayan tarih öğretiminin her türlü kuram, strateji ve yöntemin bir arada kullanıldığı dizgeli öğretimle gerçekleştirilmesi öğrenme ve öğrenmenin kalıcılığı açısından verimli olabilir. Çünkü, dizgeli öğretimde öğrencinin bilgiyi bulup çıkarması, kullanması ve yeniden üretmesi daha kolay gerçekleşir. Farklı öğretim yöntemi, strateji, teknik ve taktikler ile gerçekleşen dizgeli öğretimle tarih bilinci farklı yollardan öğrenciye kazandırılabilir. Tarih öğretiminin içeren kazanımlar dizgeli öğretimle öğrenciye kazandırılırken aşamalı sıraya uyulması; ipucu, düzeltme, dönüt, pekiştiricilerin uygun yer ve zamanda kullanılması; öğrenci katılma düzeyinin sağlanması; uygun öğrenme-öğretme strateji, yöntem ve tekniklerle uygulanması sağlanmalıdır. Tarih öğretiminde uygulanan dizgeli öğretim yaklaşımı ile öğrencinin tarih dersini niçin öğrenmesi gerektiğini anlaması; kendisi ve yakın çevresinden yola çıkarak diğer insanları, toplumları ve toplumsal yapıları ayırt etmesi, içinde yaşadığı kültürü fark etmesi ve geçmişten yola çıkarak geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunabilmesi hedeflenmektedir.

Bu araştırmanın amacı; ilköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinin “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinde dizgeli öğretim kullanılan ve kullanılmayan gruplar arasında öğrencilerin erişti ortalama puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını araştırmaktır. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi bilgi, kavrama ve uygulama düzeyi erişti ortalama puanı ile toplam erişti ortalama puanı nedir?
2. Deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi bilgi, kavrama ve uygulama düzeyleri kalıcılık puan ortalama puanları ile toplam kalıcılık puan ortalama puanları nedir?

2. YÖNTEM

Araştırmada “Ön Test- Son Test Kontrol Grubu” deneysel model kullanılmıştır. Ön Test- Son Test kontrol gruplu desen (ÖSKD), yaygın olarak kullanılan karmaşık bir desendir. Ön test-son test kontrol gruplu desende, ilk olarak daha önce belirlenen denek havuzundan seçkisiz atama yöntemi ile iki grup oluşturulur. Gruplardan biri deney diğeri kontrol grubu olarak seçkisiz bir şekilde belirlenir. Daha sonra iki grupta yer alan deneklerin uygulama öncesinde bağımlı değişken ile ilgili ölçümleri alınır. Uygulama sürecinde ise, etkisi test edilen deneysel işlem deney grubuna verilirken, kontrol grubuna verilmez (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009). Diğer bir deyişle, kontrol grubuna herhangi bir etkide bulunmaz ve kontrol grubundaki öğrenciler ile normal olarak gerçekleştirilen öğretmen merkezli öğretim etkinlikleri sürdürülürken, deney grubundaki öğrencilerle ise etkisi test edilen deneysel işlem yolu ile öğretim etkinlikleri sürdürülür (Erözkan, 2007). Bu araştırma iki grup ele alınarak yürütülmüştür. Öncelikle denekler seçkisiz olarak iki gruba ayrılmış, bir grup deney grubu diğeri kontrol grubu olarak atanmıştır. Deney grubunda dizgeli öğretime göre planlanmış ders programı ve ders materyalleri kullanılarak ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinin öğretimi yapılırken, kontrol grubunda yürürlükte olan Sosyal Bilgiler Öğretim Programının ön gördüğü öğretim biçimi ile sürdürülmüştür.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmada deneysel desen kullanıldığından evren ve örneklem tayinine gidilmemiştir. Araştırmanın yapıldığı öğrenci grubunu Balıkesir Karesi İlköğretim Okulu 4. sınıfların A ve C şubesinde okumakta olan öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada kullanılan yöntemin öntest-sontest kontrol gruplu model olması nedeniyle, öğrencilerden bağımsız ve kontrol değişkeni niteliğindeki değişkenlere bağlı olarak deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur. Buna göre araştırmanın kontrol grubunu 4C sınıfından toplam 32 öğrenci, deney grubunu ise 4A sınıfından toplam 31 öğrenci oluşturmaktadır.

Deney ve kontrol gruplarının hazır bulunuşlukları açısından denk olup olmadıklarını saptamak amacıyla öğrencilerin ön test toplam puanları, 3. sınıf yıl sonu karne notu ortalamaları, 3. sınıf hayat bilgisi yıl sonu karne notu ortalamalarından yararlanılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: Deney ve Kontrol Gruplarının Toplam Ön test Puan Ortalamaları, 3. Sınıf Yıl Sonu Karne Not Ortalamaları ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi Yıl Sonu Karne Not Ortalamaları

GRUPLAR	Soru Sayısı	N	\bar{X}	Sd	t	p
DENEY	40	31	15.64	4.82	1.54	.841
KONTROL	40	32	13.81	4.58		
3. Sınıf Yıl Sonu Karne Not Ortalamaları						
GRUPLAR	N	\bar{X}	Sd	t	P	
DENEY	31	4.76	.49	.42	.673	
KONTROL	32	4.80	.24			
3. Sınıf Hayat Bilgisi Yıl Sonu Karne Not Ortalamaları						
GRUPLAR	N	\bar{X}	Sd	t	p	
DENEY	31	4.72	.61	.43	.663*	
KONTROL	32	4.78	.35			

*p>.05

Deney grubunun toplam öntest puan ortalaması 15.64, kontrol grubunun ise 13.81'dir (Tablo 1). Grupların ön-test puan ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı ilişkisiz örneklem “t” testiyle incelenmiş ve t=1.54 olarak bulunmuştur. Sd=61 serbestlik derecesi ve .05 anlamlılık düzeyinde p>.05 olduğundan ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu verilere göre deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön-test puan ortalamalarının birbirine denk olduğu ifade edilebilir. Tablo 1’de görüldüğü gibi deney grubunun 3. sınıf yıl sonu karne notu ortalaması 4.76, kontrol grubunun ise 4.80’dir. Grupların hayat bilgisi karne notu ortalamaları

arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı ilişkisiz örneklemeler “t” testiyle incelenmiş ve, $t=.42$ olarak bulunmuştur. $Sd=61$ serbestlik derecesi ve $.05$ anlamlılık düzeyinde $p>.05$ olduğundan ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu verilere göre deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin 3. sınıf yıl sonu karne notu ortalamalarının birbirine denk olduğu söylenebilir. Deney grubunun 3. sınıf hayat bilgisi yıl sonu karne notu ortalaması 4.72, kontrol grubunun ise 4.78’dir (Tablo 1). Ortalamalar arasında $.06$ ’lık bir fark görülmüştür. Grupların hayat bilgisi karne notu ortalamaları arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığı ilişkisiz örneklemeler “t” testiyle incelenmiş ve, $t=.43$ olarak bulunmuştur. $Sd=61$ serbestlik derecesi ve $.05$ anlamlılık düzeyinde $p>.05$ olduğundan ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu verilere göre deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin 3. sınıf hayat bilgisi yıl sonu karne notu ortalamaları birbirine denktir.

2.2. Verileri Toplama Araçları

Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi testi ve görüşme formu ile toplanmıştır.

Bilgi Testi: Verileri toplamak amacıyla uzman görüşlerine dayanılarak bir test hazırlanmıştır. Testin hazırlanmasında Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı T.T.K.B.’nin 22.08.2007 tarih ve 144 sayılı kararı ile kabul edilen programdan yararlanılmıştır. İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. sınıf ders programı ve ders kitapları incelenmiş “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesine yönelik kazanımlara yönelik sorular hazırlanmıştır. Üniteye ilişkin kazanımlar, Bloom Taksonomisine göre incelenmiş; bilgi, kavrama ve uygulama düzeyinde oldukları görülmüş, düzeylere göre sınıflandırılmıştır. 40 soruluk hazırlanan testin ön deneme uygulaması Balıkesir ili Karesi ilköğretim okulunda 2009-2010 öğretim yılında öğrenim görmekte ve bu dersi daha önce hiç almamış olan 3. sınıf öğrencileri ile bu dersi alıp geçmiş olan 5. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 120 öğrenciye uygulanmıştır. Madde gücü $.50$ ve ayırıcılık indeksleri $.40$ ’ın üzerinde olan maddeler teste alınarak 40 sorudan oluşan bir test hazırlanmıştır. Her bir maddenin güçlük derecesini, yani her bir maddeye doğru cevap veren öğrencilerin oranı hesaplanan bir testin güvenilirliğini tahmin için, Kuder-Richardson formülü kullanılmıştır. Testin güvenilirliği (KR-20) değeri 0.89 bulunmuştur. Hazırlanan test deney ve kontrol gruplarına uygulamadan önce ön test, uygulama sona erdikten sonra ise son test ve uygulamadan 8 hafta sonra da kalıcılık testi olarak verilmiştir.

Görüşme Formu: Görüşme formunda öğrencilere 5 adet açık uçlu soru hazırlanmıştır. Sorular gerçekleştirilen uygulamanın (dizgeli öğretimin) değerlendirilmesini içermektedir. Bazı öğrencilerden derinlemesine bilgi edinmek amacıyla sorular çeşitlendirilmiştir. Öğrenciler 5’erli iki grup halinde ve birbirlerinin sorularına verdikleri cevapları duyacak şekilde oturtulmuştur. Odak grup görüşmesi toplam 10 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan ses verileri içerik analizi ile çözümlenmiştir.

2.3. Dersin İşlenişi

Deney Grubunda Çalışma Süreci

Dersin planlama sürecinde “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinin genel taslağı çıkarılmış, programdaki kazanımlar incelenerek, ünitenin Hedef-İçerik Tablosu ortaya konmuştur. Ders planları hazırlarken dizgeli öğretimde yer alan *dikkat çekme* (öğrencilere dersin başında örnek olaylar ve metin tamamlama etkinlikleri uygulanmıştır), *güdüleme* (öğrencilere bu konuları ve kazanımları öğrenmenin onlara getireceği yararlar ifade edilmiştir), *gözden geçirme* (öğrenecekleri kazanım öğrencilere ifade edilmiş ve neyi, ne şekilde kazanacakları konusunda öğrencilerin bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır), *derse geçiş* (kazanımların düzeyine göre belirlenmiştir. Ünitenin içeriğindeki altı adet kazanım için birbiriyle ilişkili dört tane ders planı hazırlanmış ve deney grubu öğrencilerine 12 ders saati süresince uygulanmış, video ile de kaydedilmiştir.

Öğrencilere kazanımlara yönelik olarak farklı değerlendirme etkinlikleri verilmiştir. Örneğin, “Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.” kazanımına yönelik 3 hafta süren bir etkinlik tasarlanmıştır. Öğrencilerden sözlü tarih çalışması yapmaları istenmiştir. Değerlendirme etkinliği olarak öğrencilere, kazanımların sonunda en az 5 sorudan oluşan açık uçlu

sorular yöneltilmiştir. Öğrencilere kazanımlara yönelik olarak gerçekleştirilen diğer bir değerlendirme etkinliği ise, geçmiş ve günümüzün resimler ile karşılaştırılmasıdır. “Ailesinde ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri fark eder. Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadıkları oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir. Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.” kazanımlarına yönelik olarak iki hafta süren etkinlik tasarlanmıştır. İlk hafta öğrencilerden geçmiş ve bugünün karşılaştırılmasının resimlerle, fotoğraflarla, gazetede yer alan resimlerle bir sonraki ders yapılacağı söylenmiştir. Uygulanacak etkinlik için öğrencilerden evlerinde yer alan eski aile fotoğrafları, eski kitaplar, dergiler, gazeteler getirmeleri istenmiştir. Yanlarında aynı zamanda yapıştırıcı, makas, karton getirmeleri istenmiştir. İkinci hafta, öğrenciler geçmiş ve bugünün karşılaştırılmasını içeren materyalleri sınıfa getirmişlerdir. Materyali olmayan öğrencilere öğretmen tarafından sınıfa getirilen resimler veya gazeteler verilmiştir. Öğrenciler bir ders saati süresince hangi fotoğrafları yerleştireceklerini, hangi fotoğrafları sıralayacaklarını düzenlemişler ve kartonlara yapıştırmışlardır. Yaptıkları materyaller öğrencilerden toplanmıştır. Kazanımlara ilişkin olarak yapılan değerlendirme etkinlikleri arasında bulmacalar, Atatürk konulu şiirler, akrostiş çalışmaları, cümle kurma etkinlikleri de yer almaktadır.

Kontrol Grubunda Çalışma Süreci

“Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinde “Aile Tarihi Yazıyoruz, Kültürümüz, Şenliğe Gidiyoruz, Atatürk Okulda, Trablusgarp’tan Çanakkale’ye, Mustafa Kemal Samsun’a Çıkıyor, Sevr’e Doğru, Cepheler, Kahramanlarımız, Kurtuluş Savaşında Türk Kadını ve Cumhuriyet Kuruluyor” başlıklı konular işlenmiştir. Örneğin, “Aile Tarihi Yazıyoruz” başlıklı konuda öğrencilere “Aile Tarihim” adlı etkinlik yaptırılmıştır. Öğrencilerden ailelerinin tarihlerini yazmaları istenmiştir. Ailelerinin geçmişlerine yönelik sorular hazırlayan öğrenciler bunları anne, baba, anneanne, babaanne veya dedelerine uygulamışlardır. “Kültürümüz” başlıklı konuda öğrencilere “Kültürümüz” başlıklı konuya uygun olarak görüş geliştirme etkinliği yaptırılmıştır. Sınıf gruplara bölünerek her bir gruba farklı çalışma konuları (halk oyunları, kıyafetler, yemekler, türküler) verilmiştir. Öğrencilerin çalışma konuları ile ilgili görüşleri alınmıştır. “Trablusgarp’tan Çanakkale’ye” başlıklı konuda ise Çanakkale savaşlarının önemi üzerinde durulmuştur. Konuyla ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan öğrenci çalışma kitabındaki “Kahraman Askerlerimiz” başlıklı resim analizi etkinliği gerçekleştirilmiştir. “Cepheler” başlıklı konuda savaşlar Türkiye haritası üzerinde işlenmiştir. Batı, güney ve doğu cephelerinde gerçekleştirilen savaşlar, Sakarya savaşının son savunma savaşı oluşu ve bundan sonra taarruz sırasının Türk ordusuna geçişi üzerinde önemle durulmuştur. “Kahramanlarımız” başlıklı konuda “düzenli ordunun Atatürk tarafından kurulmasının önemi ve Kurtuluş Savaşının kazanılmasındaki rolü” üzerinde durulmuştur. Türk kadınının cephede savaşan askerlere hangi yardımlarda buldukları tartışılmıştır. Kara Fatma, Asker Saim ve Nene Hatun üzerinde özellikle durulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan öğrenci çalışma kitabındaki “Türk Kadını” başlıklı etkinlik gerçekleştirilmiştir. “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinin sonunda üniteyle ilgili eşleştirme, boşluk doldurma ve çoktan seçmeli sorularla öğrencilerin değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR VE SONUÇ

Araştırmadan elde edilen bulgular ve yorumları araştırma sorularına göre ele alınmıştır.

1. Deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi bilgi, kavrama ve uygulama düzeyi erişimi ortalamaları ile toplam erişimi ortalaması nedir?

Deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi bilgi, kavrama ve uygulama düzeyi erişimi ortalamaları ile toplam erişimi ortalaması ile ilgili veriler Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde de görüldüğü gibi deney grubunun öntest bilgi düzeyi puan ortalaması 6.41, son test bilgi düzeyi puan ortalaması 13.16; kontrol grubunun ise 5.75 ve 7.03’dür.

Tablo 2: Deney ve Kontrol Grubunu Oluşturan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Bilgi, Kavrama ve Uygulama Düzeyi Erişi Ortalamaları ile Toplam Erişi Ortalaması

<i>GRUPLAR</i>	<i>Bilgi Düzeyi Soru Sayısı</i>	<i>N</i>	<i>Sontest</i> \bar{X}	<i>Öntest</i> \bar{X}	<i>Erişi</i> \bar{X}	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
DENEY	17	31	13.16	6.41	6.74	2.70	8.35	.000
KONTROL	17	32	7.03	5.75	1.28	2.47		
*p<.05								
<i>GRUPLAR</i>	<i>Kavrama Düzeyi Soru Sayısı</i>	<i>N</i>	<i>Sontest</i> \bar{X}	<i>Öntest</i> \bar{X}	<i>Erişi</i> \bar{X}	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
DENEY	16	31	10.00	6.32	3.67	2.66	4.13	.000
KONTROL	16	32	6.12	5.34	0.78	2.89		
*p<.05								
<i>GRUPLAR</i>	<i>Uygulama Düzeyi Soru Sayısı</i>	<i>N</i>	<i>Sontest</i> \bar{X}	<i>Öntest</i> \bar{X}	<i>Erişi</i> \bar{X}	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
DENEY	7	31	3.29	2.90	0.38	1.97	1.06	.000
KONTROL	7	32	2.56	2.71	-0.15	2.08		
<i>GRUPLAR</i>	<i>Toplam Soru Sayısı</i>	<i>N</i>	<i>Sontest</i> \bar{X}	<i>Öntest</i> \bar{X}	<i>Erişi</i> \bar{X}	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
DENEY	40	31	26.45	15.64	10.80	5.42	6.42	.000
KONTROL	40	32	15.71	13.81	1.90	5.57		

*p>.05

Grupların erişim puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı ilişkisiz örneklemeler “t” testiyle incelenmiş .05 anlamlılık düzeyinde ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Bu verilere dayanarak deney grubunda kullanılan dizgeli öğretimin bilgi düzeyindeki davranışları kazandırmada yapılandırmacı öğretime göre daha etkili olduğu söylenebilir. Bilişsel alan, zihinsel yönü ağır basan davranışları içermektedir. Bilişsel alanla ilgili davranışların tümü aynı düzeyde değildir. Bu davranışlar aşamalı olarak düzenlenmiştir. Bilişsel alanın bilgi düzeyi, herhangi bir nesne ve olguyla ilgili bazı özellikleri kişinin görünce tanıması, sorunca söylemesi ya da ezberle aynen tekrar etmesi davranışlarını kapsar. Bu düzeyde anlamını ve mantığını bilerek tanıma ve söyleme davranışı önem arz etmektedir (Sönmez, 2004: 63). Bu düzeydeki davranışı kazandırmada strateji olarak sunuş yoluyla öğretim ve buluş yoluyla öğretim kullanılmıştır. Bu stratejilerin bilginin tanınması ve hatırlanması amacına uygun olduğu görülmektedir. Dizgeli öğretimin içeriğinde yer alan dikkat çekme, ipucu, dönüt ve düzeltme verilmesi, farklı etkinliklerin işe koşulması öğrencilerin bilgiyi tanıma ve hatırlanmasına yardımcı olmaktadır. Tablo 2’de görüldüğü gibi deney grubunun öntest kavrama düzeyi puan ortalaması 6.32, son test kavrama düzeyi puan ortalaması 10.00; kontrol grubunun ise 5.34 ve 6.12’dir. Grupların erişim puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı ilişkisiz örneklemeler “t” testiyle incelenmiş ve .05 anlamlılık düzeyinde ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Bu verilere dayanarak deney grubunda kullanılan dizgeli öğretimin kavrama düzeyindeki davranışları kazandırmada yapılandırmacı öğretime göre daha etkili olduğu söylenebilir. Aşamalı olarak sıralanan bilişsel alanın kavrama düzeyi, bilginin transfer edilmesi olarak nitelendirilebilir. Bunu gerçekleştirirken öğrencide sadece ezberleme, görünce tanıma, sorunca söyleme gibi davranışlar yer almaz. Kavrama düzeyinde öğrencinin bilgiyi içselleştirmesi, kendine mal etmesi, anlamını özümsemesi söz konusudur. Bunların yanı sıra bir olgunun nedenini, niçinini, nasıl ve niye olduğunu kendi cümleleriyle açıklama, yeni örnekler verme, verilerin geçmişini ve geleceğini kestirme vardır (Sönmez, 2005: 26). Deney grubunda “neden, niçin, nasıl” gibi soru cümlelerini öğrencilerin cevaplamaları istenmiştir. Öğrenilen konulara uygun olarak “Neden tarih

bilmek zorundayız?”, “Ailenizin tarihini nasıl hazırlarsınız?”, “Kültürel öğelerimiz geçmişten günümüze nasıl farklılık göstermiştir?”, “Sizce kültürümüzü nasıl ve niçin korumalıyız?”, “Cumhuriyet niçin ilan edilmiştir?”, “Atatürk hangi nedenle, niçin Samsun’a çıkmıştır?”, “Mustafa Kemal Samsun’a çıktıktan sonra hangi illere ve niçin gitmiştir?”..v.b. sorular sorulmuş, öğrencilere her sorudan sonra düşünceleri için belli bir süre verilmiştir. Bu sürenin sonunda en az 5 öğrenciden düşünceleri alınmıştır. Düşüncelerini dile getirirken örnek vermeleri ve gerekçe belirtmeleri istenmiştir. Hiçbir düşünce doğru veya yanlış diye tanımlanmamış, verilen ipucu, dönüt ve düzeltmeler ile sınıfın verdiği doğru yanıtlardan yola çıkılarak bir karara varılmıştır.

Deney grubunun ön test uygulama düzeyi puan ortalaması 2.90, son test uygulama düzeyi puan ortalaması 3.29; kontrol grubunun ise 2.71 ve 2.56’dır (Tablo 2). Grupların erişim puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı ilişkisiz örneklem “t” testiyle incelenmiş ve .05 anlamlılık düzeyinde ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Deney grubunun uygulama düzeyi erişim ortalamalarının farkı kontrol grubundan daha yüksek bulunmuştur fakat anlamlı çıkmamıştır. Anlamlı çıkmamasına rağmen ortalamalara bakıldığında deney grubu lehine beklenen ön görüşü destekler niteliktedir. Bilişsel alanın uygulama düzeyi, öğrenci için yeni bir sorunun çözümüne yönelik davranışları kapsar (Sönmez, 2005: 28). Uygulama düzeyindeki davranışlarda öğrenciler kavram ve olgulardan yola çıkarak ilkeleri kendileri bulmaya, anlamlandırmaya çalışmaktadır. Deney grubunda yer alan öğrenci grubuna uygulama düzeyi davranışları kazandırmak amacıyla tarih kavramına yönelik sözlü tarih çalışmaları yapmaları istenmiş, öğrenciler soru ve hazırlıkları kendileri hazırlayarak aileleri ile görüşme gerçekleştirmişlerdir. Uygulama düzeyinde gerçekleştirdikleri diğer bir davranış ise öğrencilerin oluşturdukları Atatürk şiirlerdir. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılış gününü yansıtan öğrenciler sınıfta yaptıkları oylamalarla liderlerini seçmişler, Türkiye’nin o şartlardaki durumuna ve bu durumun nasıl iyileştirileceğine yönelik görüşlerini dile getirmişlerdir. Bunların yanı sıra, deney grubu öğrencilerine her derste bir örnek olay verilmeye çalışılmış, örnek olaya ilişkin “Devamında ne olmuş olabilir? Siz olsaydınız ne yapardınız?”. v.b. sorular yöneltilmiştir. Öğrencilerin görüşlerini alırken “yanlış veya olmadı” gibi kelimeler yerine ipuçları vererek ve sınıfça ortak bir karara varılmıştır. Yapılan tüm bu etkinliklere rağmen Uygulama düzeyi erişim puanlarının deney grubu lehine anlamlı bir farklılık göstermemesi başarı testinde yer alan uygulama düzeyini oluşturan soru sayısının azlığından kaynaklanıyor olabilir. Öğrenciler uygulama düzeyindeki etkinliklerde davranış olarak kendilerini ifade ederken başarı testine bu durumu yansıtamamışlardır. Bu durumda özellikle uygulama düzeyi davranışların ölçümünde test maddesi yerine farklı yolların kullanımının başarıyı daha iyi yansıtacağı söylenebilir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi deney grubunun ön test toplam puan ortalaması 15.64, son test toplam puan ortalaması 26.45; kontrol grubunun ise 13.81 ve 15.71’dir. Grupların erişim puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı ilişkisiz örneklem “t” testiyle incelenmiş ve .05 anlamlılık düzeyinde ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Kontrol grubunda yapılan son testte 1.90 artış gözlenirken, deney grubunda bu durum açık ara farkla 10.80 olarak belirlenmiştir. Dizgeli öğretim kullanılan grubun sosyal bilgiler dersi toplam erişim ortalaması, yapılandırmacı öğretimin kullanıldığı grubun toplam erişim ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir. Dizgeli öğretim kullanılan ve kullanılmayan grupların erişim şemasında bu durum açıkça gösterilmektedir. Ön test ve son testler arasındaki farkın deney grubuna lehine yükseldiği görülmektedir. Dizgeli öğretimle tarih konularını kazandırmada üniteye yönelik her bir kazanım için uygun içerik düzenlenmiş, olası eğitim durumları tasarlanmış ve sınav durumları uygun şekilde belirlenmiştir. Hazırlanan ders planları sürekli gözden geçirilmiş, öğrenci seviyesi göz önünde bulundurularak etkinliklere son hali verilmiştir. Öğrencilerin durumları, ilgileri, dikkatlerini toplama düzeyleri, konuya yönelik bilgileri, verdikleri yanıtlar sürekli olarak gözlenmiştir. Sürecin bu şekilde incelenmesi de sonuçları etkilemiş olabilir.

2. Deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi bilgi, kavrama ve uygulama düzeyleri kalıcılık puan ortalamaları ile toplam kalıcılık puan ortalamaları nedir?

Deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi bilgi, kavrama ve uygulama düzeyleri kalıcılık puan ortalamaları ile toplam kalıcılık puan ortalamalarına ilişkin veriler Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: Deney ve Kontrol Grubunu Oluşturan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Bilgi, Kavrama ve Uygulama Düzeyi Kalıcılık Puan Ortalamaları ile Toplam Kalıcılık Puan Ortalaması

<i>GRUPLAR</i>	<i>Bilgi Düzeyi Soru Sayısı</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
DENEY	17	31	12.80	2.56	7.78	.000
KONTROL	17	32	7.09	3.21		
<i>GRUPLAR</i>	<i>Kavrama Düzeyi Soru Sayısı</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
DENEY	16	31	10.0	3.23	5.32	.000
KONTROL	16	32	5.65	3.23		
*p<.05						
<i>GRUPLAR</i>	<i>Uygulama Düzeyi Soru Sayısı</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
DENEY	7	31	3.38	1.43	3.23	.002
KONTROL	7	32	2.31	1.20		
*p<.05						
<i>GRUPLAR</i>	<i>Toplam Soru Sayısı</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
DENEY	40	31	26.19	6.19	6.89	.000
KONTROL	40	32	15.06	6.61		
*p>.05						

Tablo 3'de görüldüğü gibi deney grubunun bilgi düzeyi kalıcılık puan ortalaması 12.80, kontrol grubunun ise 7.09'dur. Grupların bilgi düzeyi kalıcılık puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı ilişkisiz örneklemeler "t" testiyle incelenmiş .05 anlamlılık düzeyinde ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Bu verilere dayanarak deney grubunda kullanılan dizgeli öğretimin bilgi düzeyindeki davranışların kalıcılığını sağlamada daha etkili olduğu söylenebilir. Bunun nedeni bilgi düzeyindeki tanıma, hatırlama, ezberden aynen söyleme ve yazma davranışlarının dizgeli öğretimde sıkça tekrarlarının yapılarak hatırdan kalmasını sağladığı düşünülebilir. Ayrıca deney grubu öğrencilerine öğretilen şarkılarda bilgi düzeyi kazanımlarına yönelik sözler yazılmış, öğrencilerin bu şarkıları uygulamadan iki ay sonra bile söyledikleri gözlenmiştir. Deney grubu kalıcılık puan ortalamasının yüksekliği dizgeli öğretimle anlatılan derslerin ilgi çekici ve akılda kalıcı oluşunun göstergesi olarak düşünülebilir. Tablo 3'de görüldüğü gibi deney grubunun kavrama düzeyi kalıcılık puan ortalaması 10.0, kontrol grubunun ise 5.65'dir. Grupların kavrama düzeyi kalıcılık puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı ilişkisiz örneklemeler "t" testiyle incelenmiş ve .05 anlamlılık düzeyinde ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Bu verilere dayanarak deney grubunda kullanılan dizgeli öğretimin kavrama düzeyindeki davranışların kalıcılığını sağlamada daha etkili olduğu söylenebilir. Bilişsel alanın kavrama düzeyi, bilgi düzeyinden farklı olarak sadece ezberleme, görünce tanıma, sorunca söyleme gibi davranışları değil bilgiyi içselleştirme, bilgiyi anlamlandırma davranışlarını da kapsamaktadır. Bu bağlamda dizgeli öğretimle gerçekleştirilen örnek olay, dramatizasyon, güdümlü tartışma.v.b. yöntem ve tekniklerin öğrencilerin kavrama düzeyinde kazanmış oldukları davranışların kalıcılığını sağlamada etkili olduğu düşünülebilir. Deney grubu öğrencilerinin kendi cümleleriyle mantıksal bir sırada açıklamış oldukları yanıtları içselleştirdikleri söylenebilir. Deney grubunun uygulama düzeyi kalıcılık puan ortalaması 3.38, kontrol grubunun ise 2.31'dir. Grupların uygulama düzeyi kalıcılık puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı ilişkisiz örneklemeler "t" testiyle incelenmiş ve .05 anlamlılık düzeyinde ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Bu verilere dayanarak deney grubunda kullanılan dizgeli öğretimin uygulama düzeyindeki davranışların kalıcılığını sağlamada daha

etkili olduğu söylenebilir. Bilişsel alanın uygulama düzeyindeki davranışlarda öğrenciler kavram ve olgulardan yola çıkarak ilkeleri kendileri bulmaya, anlamlandırmaya çalışmaktadır. Zaman geçtikçe bazı öğrencilerin dizgeli öğretim uygulamasıyla o anda gerçekleştirilmeyen uygulama düzeyi davranışlarının olumlu yönde değiştiği görülmektedir. Tablo 3'de de görüldüğü gibi deney grubunun toplam kalıcılık puan ortalaması 26.19, kontrol grubunun ise 15.06'dır. Grupların toplam kalıcılık puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı ilişkisiz örneklemeler "t" testiyle incelenmiş ve .05 anlamlılık düzeyinde ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Bu verilere dayanarak deney grubunda kullanılan dizgeli öğretimin toplam kalıcılığı sağlamada daha etkili olduğu söylenebilir. Sonuç olarak dizgeli öğretimle ders işlemenin, bu dersi işlerken kullanılan yöntem, teknik, taktik ve stratejilerin yapılandırmacı öğretimle işlenen derse göre daha fazla hatırdı kaldığını söylemek mümkündür. Bu durumun nedeni etkinliklerin çoğunda öğrencinin etkin olmasından kaynaklanıyor olabilir. Deney grubu öğrencileri gerçekleştirilen etkinliklere katılım sağlamışlardır. Bunların yanı sıra dizgeli öğretimle gerçekleştirilen şarkı, şiir, bilmece-bulmaca, kuklalar...v.b. etkinliklerin de kalıcılık puanlarının yüksek oluşunda etkisi olduğu söylenebilir. Daha önce de belirtildiği gibi, ders sürecinin bitiminde öğrencilerle bire bir görüşmeler yapılmıştır. Dizgeli öğretimle ders işlenen grupta erişim ortalamasının yüksek olmasının nedenlerini öğrenciler kendi cümleleri ile ifade etmeye çalışmışlardır. Aşağıda bazı ifadeler yer verilmiştir.

Ö.1. *"Dersi resimlerle işlediniz çok hoşuma gitti. Daha önce duymadığım şeyler vardı içinde, öğrendiğim için çok mutlu oldum. Siz şarkı, bilmece bulmacayla dersi işlediniz çok hoşuma gitti. Bildiğim için sizin derslerinizde hep parmak kaldırdım. Bu dersi daha çok sevdim."* Ö.2. *"Dersinizden çok memnun oldum. Gelenek ve göreneklerimiz konusunu çok sevdim. Çünkü gelenek ve göreneklerimizde bir sürü konu işledik. Gölge oyunlarımız, Hacivat ile Karagöz, El sanatlarımız, Halk oyunlarımız, Oyunlarımız...hepsi aklımda..."* Ö.3. *"Dersiniz çok hoşuma gitti. Çünkü bize öğrettiniz zaman biz çok neşeli oluyoruz. Tarihi bilgileri öğreniyoruz. Atatürk'ün Samsun'a çıkmasını. Sivas ve Erzurum'da kongreler yapmasını, çoook şeyler öğrendim ben. Bize tiyatro yaptırmıştınız ya öğretmenim. O zamanı yaşamış oldum ben. Atatürk'ün neler yaptığını öğrendim. TBMM'nin açılışını öğrendim. Kafamıza şapkalar bile koymuştunuz."* Ö. 4. *"Çok şeyler öğrendim. Halk oyunlarımızı öğrendim. Gelenek ve göreneklerimizi öğrendim. Sonra ne öğrendim? Hacivat ve Karagözü gerçekleştirdik. Fotoğrafları yaptırarak eskiyi ve günümüzü karşılaştırdık. Konu olarak Atatürk'ün Samsun'a gidişini ve Kurtuluş Savaşını başlattığını hatırlıyorum. Atatürk Samsun'a Bandırma vapuruyla gitmişti Oradan Amasya'ya gitmişti. Halkı toplamıştı. Erzurum'a gitmişti . Orada kongre yapmıştı. İkinci kongreyi Sivas'ta yapmıştı. Oradan Ankara'ya gitmişti ve meclisi açmıştı. Benim yaptıklarımızın hepsi aklımda kaldı. Ama en çok hoşuma giden Atatürk ile ilgili yaptığımız rol çalışması oldu."*

Sınıf öğretmeni ise "Öğrenciler teneffüste bile dışarı çıkmak istemiyorlar, diğer derslerde bana sizin dersinizden bahsediyorlar, aynı etkinlikleri yapmamı istiyorlar" şeklinde açıklamalarda bulunmuştur. Buradan yola çıkarak, dizgeli öğretimle işe koşulan farklı fakat öğrenci ilgisi göz önünde bulundurularak oluşturulan strateji, yöntem, teknik ve taktiklerin erişim ortalamasının yüksek oluşunda etkisi olduğu söylenebilir. Burada vurgulanması gereken nokta öğrenci ilgisini, katılımını, dikkatini sürekli takip etmek, onu canlı tutmaya çalışmaktır. Gereken düzeltme, ipucu ve pekiştiricilerin doğru zamanda verilmesine de önem verilmelidir. Tüm bunların sonucunda öğrenciler derse istekle ve tutkuyla katılmışlar, proje ve çalışmalarını zamanında gerçekleştirmeye özen göstermişlerdir.

4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Tarih; kültür denilen değerler topluluğunu da oluşturan öğelerden biridir. Birlikte yaşanmış bir geçmiş olmadan kültürün oluşmasına olanak yoktur. Çocuklarda ulusal bir tarih bilincinin oluşturulmasında dil, din, kültür ve kültürel öğelerimizin bilinmesi, korunması ve gelecek nesillere aktarılması gerekir. Bu değerleri bilen çocuklar ulusunun yaşam öyküsünü de anlamlandırabilir (Sanaç, 2010; Emiroğlu, 2010). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersinde dizgeli öğretim yöntemi kullanılarak kültür, milli kültür, gelenek ve görenek kavramları öğrencide oluşturulmaya çalışılmıştır. Öğrencilere bu kavramlar kazandırılırken kendi kültürümüzün öğeleri; yemekleri, halk oyunları, müzikleri, el sanatları, spor oyunları, gelenek ve görenekleri resimlerle, şarkılarla, drama yoluyla tanıtılmıştır. Sonuçları incelediğimizde tarih bilincinin oluşturulmasında bu yaklaşımın etkili olduğu görülmektedir. Dizgeli öğretim yaklaşımının kullanıldığı gruptaki öğrenciler "Geçmişimi Öğreniyorum" konusunu öğrenmede yürürlükte olan Sosyal Bilgiler öğretim programı ile öğrenim

gören öğrencilerden daha başarılı olmuşlardır. Dizgeli öğretim kullanılan grubun sosyal bilgiler dersi bilgi ve kavrama düzeyi erişimi ortalaması, yürürlükte olan sosyal bilgiler öğretim programının kullanıldığı grubun bilgi düzeyi erişimi ortalamasından anlamlı derecede daha yüksek iken, dizgeli öğretim kullanılan grubun sosyal bilgiler dersi uygulama düzeyi erişimi ortalaması ve yürürlükte olan sosyal bilgiler öğretim programının kullanıldığı grubun uygulama düzeyi erişimi ortalaması arasında anlamlı bir fark yoktur. Dizgeli öğretim kullanılan grubun sosyal bilgiler dersi toplam erişimi ortalaması, yürürlükte olan sosyal bilgiler öğretim programının kullanıldığı grubun toplam erişimi ortalamasından anlamlı derecede daha yüksektir. Dizgeli öğretimle gerçekleştirilen “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinin öğrenciyi tekdüze bilgi sunumundan ve ezbercilikten uzak tarih öğretimine yakınlaştırdığı görülmüştür. Dizgeli öğretimle gerçekleştirilen tarih öğretiminde öğrenciyi hazır bilgilerin sunulması yerine kendi başına çalışmasına imkan verecek durumlar sağlanmıştır. Buradan yola çıkarak dizgeli öğretimle gerçekleştirilen tarih öğretiminin öğrencide tarih bilincini daha etkili bir şekilde oluşturabileceği düşünülmektedir:

Buradan yola çıkarak dizgeli öğretim ve tarih bilinci oluşturma sürecine yönelik olarak aşağıda yer alan önerilere yer verilebilir:

- Dizgeli öğretime göre tarih konularının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi de bilgi ve tecrübeyi birlikte gerektirir. Yapılacak uygulamalı etkinlikler ile öğretmenler dizgeli öğretime dayalı öğrenme-öğretme süreçlerini planlama ve ilgili öğretim faaliyetlerini yürütme konusunda yeterli hale getirilmelidir.
- Öğretmenlere tarih konularının öğretiminde dizgeli öğretimin odak noktasını oluşturan farklı strateji, yöntem ve teknik seçmek ve kullanmak konusunda hizmet içi eğitimler verilmelidir.
- Tarih öğretiminde çeşitli materyallere sıklıkla ihtiyaç duyulmaktadır. Derste kullanılacak öğretim araç-gereçlerinin hazırlanması, düzenlenmesi ve amacına uygun bir şekilde kullanılabilmesi konusunda eğitim fakültelerinde yer alan Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme (ÖTMG) dersinden yararlanılabilir.
- Tarih öğretiminde üzerinde durulması gereken diğer bir konu ise değerlendirme sürecidir. Dizgeli öğretimle gerçekleştirilen tarih öğretiminde çoklu değerlendirme yöntemlerine ihtiyaç vardır. Öğretmen ve öğretmen adaylarıyla tarih konularını içeren üniteler için ayrı şekilde düzenlenecek olan değerlendirme proje, soru ve örnekleri hazırlanarak web ortamında paylaşılabilir.
- Öğrencilerin ortaya koyduğu somut ürünlerin sergilenmesi, diğer öğrenci veya kişiler ile paylaşılması öğrencinin kendini gerçekleştirmesinde, tarihi konuları öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmesinde katkı sağlar. Öğrencilerin yaptıkları ürünler süreç sonunda öğretmenlerin ve okul idaresinin işbirliği ile okul veya yakın çevrede mutlaka sergilenmelidir.

KAYNAKLAR

- Ayaz, T. (2009) *Milli eğitim şuralarında tarih öğretimi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretimi Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Büyüköztürk, S., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, S., ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demircioğlu, İ. H. (2007). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erözkan, A. (2007). Bilimsel araştırmalarda yöntemler. D. Ekiz (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri*, 99-123. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Emiroğlu, M. T. (2010) *Atatürk'ün tarihe verdiği önem*. 18 Kasım 2010 tarihinde <http://turkoloji.cu.edu.tr/ATATURK/arastirmalar/emiroglu.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Özlem, D. (1999) *Siyaset, Bilim ve Tarih Bilinci*. İnkılap Yayınları.
- Sanaç, F. (2010) *Tarih bilinci*. 10 Kasım 2010 tarihinde <http://www.dewa.at/yazar-TARİH BİLİNCİ-35/> adresinden erişilmiştir.
- Sönmez, V. (2004) *Dizgeli eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Sönmez, V. (2005) *Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi öğretmen kılavuzu*. Ankara :Anı Yayıncılık.
- Tekeli, İ. (1998) *Tarih Bilinci ve gençlik: Karşılaştırmalı Avrupa ve Türkiye araştırması*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları. 15 Kasım 2010 tarihinde <http://www.ataturkdevrimleri.com/yazi-359-ataturk-ilke-ve-inkilaplarının-dayandigi-esaslar.html> adresinden erişilmiştir.

Extended Abstract

History teaching plays an important role in acquisition of historical consciousness. Use of systematic instruction, in which all kinds of theories, strategies and methods are used together, in history teaching may be effective for learning and retention. Accordingly, it is thought that teaching historical events and concepts existing in primary education social sciences course through systematic instruction based on philosophy of probability instead of teaching methods preventing emotional and intellectual activity of the student is more effective for realization and retention. Historical consciousness can be brought into the students through different ways in systematic instruction conducted with different teaching methods, strategies, techniques and tactics. By this means, students will also acquire thinking skills of a social scientist. History teaching through systematic instruction is conducted systematically. While acquisitions covering history teaching are brought into students through systematic instruction, stages should be followed; clues, corrections, feedbacks, reinforcements should be used in appropriate place and time; student participation should be ensured; and suitable learning-teaching strategies, methods and techniques should be employed. Systematic instructional approach in history teaching aims at enabling students to understand why they must learn history, to distinguish other people, societies and social structures considering themselves and their immediate vicinities, to be aware of the culture they live in and to make deductions about the future considering the past.

Social sciences course is very important in creating historical consciousness among the students. In this study, it is thought that systematic instructional approach may be more effective in creating historical consciousness. That is because systematic instruction may enable students to acquire history topics systematically and in this way acquisitions may stick in the mind more effectively. In this context, the present study aims at examining whether there is a significant difference between mean scores of students in the group in which systematic instruction was employed and those of the students in the group in which systematic instruction was not employed in "I am Learning My Past" unit of primary education 4th grade social sciences course.

An experimental model was used and "Pretest-Posttest Control Group Design" was preferred in the present study. The study was conducted based on two groups. Firstly, subjects were randomly divided into two groups. One group was appointed as experimental group while the other one was appointed as control group. In the experimental group, primary education 4th grade social sciences course "I am Learning My Past" unit was taught through curriculum and course materials planned according to systematic instruction. In the control group, however, teaching suggested by current social sciences curriculum was maintained. As experimental design was used in the study, universe and sample were not appointed. Total pretest scores of students, their 3rd grade year-end grade averages and their 3rd grade year-end life sciences grade averages were taken into consideration in order to determine whether experimental group and control group were equal in terms of readiness. Groups were found equal to one another in terms of these variables.

At the end of the study, a significant difference in favor of experimental group was found between knowledge, comprehension level and total mean scores of experimental group, in which systematic instruction was conducted in primary educating 4th grade social sciences course, and those of the control group, in which constructivist teaching was conducted. Another finding is that there is no significant difference between social science course application level score averages of experimental group and those of the control group. According to the last finding, there is a significant difference in favor of experimental group between total social sciences course permanence scores of the experimental group and those of the control group.

History is one of the components making up the culture which is an aggregate of values. Culture cannot exist without a common history. Formation of a national historical consciousness among children requires knowing, protecting and transferring language, religion, culture and cultural elements to the next generations. Children who are aware of these values may make sense of life history of their nation. In this context, concepts such as culture, national culture, tradition and custom were tried to be brought into students through systematic education method. While these concepts are brought into students, elements of our own culture such as traditional dishes, folk dances, music, handicrafts, sports games, traditions and customs were introduced through pictures, songs and drama.

Looking at below-mentioned findings, it is seen that this approach is effective in history teaching. Students in the group, in which systematic instruction was employed in history teaching, became more successful in learning “I am Learning My Past” unit than students learning with current social sciences curriculum. Considering that, it is thought that history teaching conducted through systematic instruction may raise historical consciousness in the students more effectively.